

PAPIEŻ (3464) *sb m*

a *pochylone* (w tym 52 r. błędne znakowanie). ◇ -éz (18), -eż *Mącz* (2). ◇ -eż- (41), -éz- (3); -éz- *Oczko, KochWr*, -eż- : -éz- *OrzQuin* (19:1).

sg *N* pąpież (1636). ◇ *G* pąpieża (711). ◇ *D* pąpieżowi (217). ◇ *A* pąpieża (132). ◇ *G a.* *A* pąpieża (22). ◇ *I* pąpieżem (323); -em (8), -(e)m (315). ◇ *L* pąpieżu (51). ◇ *V* pąpieżu (3). ◇ *pl N* pąpieżowie (132), pąpieże (29); -e *WujJud* (2), *CzechRozm* (2); -owie : -e *KrowObr* (26:13), *BielKron* (10:1), *SkarJedn* (27:2), *CzechEp* (18:8), *NiemObr* (31:1). ◇ *G* pąpież(o)w (98). ◇ *D* pąpież(o)m (29). ◇ *A* pąpieże (35). ◇ *I* pąpieżmi (14), pąpieżami (1) *ReszList*. ◇ *L* pąpieżach (25), pąpież(o)ch (2) *KromRozm III, BielKron*; ~ -ach (18), -äch (7); -ach *OrzList, SkarJedn, SkarKaz*; -äch *KrowObr*, -ach : -äch *CzechEp* (6:2), *NiemObr* (8:3), *ReszHoz* (1:1). ◇ *sg a. pl G skrót* (1). ◇ *du A (cum nm)* pąpieżu (3) *BielKron* 187v, *NiemObr* 62, 176.

Sł stp, Cn notuje, Linde XVII – XVIII w.

1. *Głowa kościoła rzymskokatolickiego; papa Murm, Mymer¹, Miech, JanStat, Cn; Romanus pontifex Murm, Modrz, JanStat, Cn; Summus pontifex a. sacerdos Mącz, JanStat, Cn; pontifex Modrz, Calep; pontifex maximus Murm; dominus apostolicus Miech; episcopus universalis, pater patrum Cn (3456) : PowUrb + [2 r.], +v, +3, +3v, +4; PatKaz I 13 [2 r.]; Murm 171; Mymer¹ 9v; MiechGlab 19, 68; Lepiey bys łnac łobie połał [lege: połał] Nis bys y łamego dołał. Pąpieża połpołu zrzysem *RejKup* k4v, k5, t7v, Xv; *KromRozm I* F3, I2v [2 r.], I3v; *MurzHist* E3v, V, V3; Czemże wždy tego podeprzeł/ iż przy pąpeżu yełt tá zwirchność/ którą pan Pyotrowi dał nád kołcyołem łwym? *KromRozm III* N4v, K, L6, L8v, M [2 r.], Mv [2 r.] (27); *Diar* 45; *DiarDop* 102 [2 r.]; Ale ná ty łłowá drudzy Biłkupi Rzymłcy/ po Grzegorzcu niepámiełáli/ ábowiem potym bárzo rychło w pychę łie podniełli/ y Pąpieżmi zwác rołkazáli *KrowObr* 7; Powiedz kiedy Pąpież który/ rołkázował kołściołom Greckim? Mołkiewłkim? Rułkim? Indyłkim? Perłkim? Aegipłkim y ktore łą w Europie włzyłtkim? *KrowObr* 19; Iełzće tełz Pąpiełz nie mnieyłzą pychę w tym okazuie/ iż on inłze kołścioły Święte Krzełłciáńłkie háńbi y łromołci/ á łwoy tylko kołcioł Rzymłki łławi *KrowObr* 24; Innocencyus łzwarty połthánowił/ iż może kołdy Pąpiełz Cełárzá zrzyłcił/ á drugiego náłtáwił. *KrowObr* 39, A3, C2, 6, 7 [4 r.], 7v [3 r.] (319); *RejWiz* 160v [2 r.], Ddv; Powiedz mi kto łię wczynił Káplánem? rzeczełz iż Biłkup. Kto Biłkupá? mniemám iż Arcybiłkup. Kto Arcybiłkupá? iłcie Pąpież. Kto Pąpiezá? on który iemu rzekł/ *Pafce oues meas*, Kriłtus pan náłz. *OrzList* c, b3v, b4v, c [2 r.], c3v, h2 (13); *UstPraw* B; *RejFig* Aa2, Cc7v [3 r.]; *RejZwierz* 103v, bb2; po Koronowánium łwym/z połłufzełłtwem do Rzymu kołdy Krol Połłki łłáł/ czyniác Pąpieżowi pokłón/ iáko niłłzy wyłłzemu/ á iáko Syn Oycu łwemu *OrzRozm* D3, D3, F3, F3v [3 r.], F4 [4 r.], G4v (16); tego [pąpieża *Sergiusza II*] pirowey zwano os porci/ to iełł łwini pyłk/ á dla łzkarádołci imieniá tego/ przemieniono mu imię pirowłze/ á *Sergius* ine dano/ á od tego czáłu káždemu imię odmieniá Pąpieżowi przy wybieránium. *BielKron* 171; KOnrad Niemiecki Cełarz ołmy [...] wybrán ná Cełárłtwo/ ktorego zá Cełárzá Włółzy nie mieli/ iż nie był od Pąpiezá koronowan *BielKron* 173; Mikołay trzełi był Pąpieżem trzy łátá y ołm miełcy/ człowiek będac wczony/ powáżny/ mądry/ wiele kołciołow wpáđłych w Rzymie znápráwiáł. *BielKron* 184v; który [Kołcioł chrzełłciáńłski] ná ten czás w wielkim bęđzye á rozerwánium był/ ábowiem trzey Pąpieżowie w ten czás byli *BielKron* 188; Tegoż roku w Rzymie [...] Pąpież w wielki czwartek złorzeczył włzyłtkim/*

łotrom Złodzyeiom/ rozboicom Morſkim/ odſzczepieńcom/ między ktore też y Luterá włożył *BielKron* 196v; Papież poſłał do Niemiec trzech Biſkupow z Indultem/ áby námawiáli Luteryany káplany ná Rzymką wiarę *BielKron* 234, 145v, 146, 148, 148v, 151v (580); *GrzegRóżn* B4v; *Mącz* 312a; nád to iefzcze/ Koronę/ Miecz/ y Sceptrum/ nie od kogo inégo my Polacy mamy/ iedno z Rzymu od Papieżá. *OrzQuin* K2, A2v, C3v, G marg, K2 [2 r.], K2v [2 r.] (22); *Prot* C4v; *SarnUzn* Cv; *LeovPrzep* A4; *RejAp* 112v; *GórnDworz* O4v, O5, O5v; Będąc thedy błogóſławiony Grzegorz Papieżem był bogoboyny y íprawiedliwy *HistRzym* 38v, 38 [5 r.], 38v [2 r.], [39], 125 [3 r.], 126 [2 r.]; *RejPos* 225v, 301 [2 r.], 301v, 302; *RejZwierc* 27v, 196; *BielSpr* 57 [2 r.]; A załz íam Pan Chryſtus Piotrá Papieżem/ Apoſtołow Biſkupy/ zwolennikow káplany nie poczýnił? *WujJud* 142v, 20v [3 r.], 22, 85v, 86, 117 marg (20); *WujJudConf* 177v; *BudBib* b3, b4v [2 r.]; *MycPrz* II C [2 r.]; *WierKróc* A2; *CzechRozm* 72v, 73 [2 r.], 81 [2 r.], 81v [2 r.], 169 [2 r.], **3, **3v; *PaprPan* Ee; *ModrzBaz* 122, 123 [2 r.], 139, 139v; Y Cefarzewie Chrzeſciánſcy/ [...] te Biſkupy zá Kátholiki y prawowierne mieli/ ktorzy z Papieżem ípołeczność trzymáli. *SkarJedn* 146; Przez dziewięćlet lat [...] byli Grekowie z íwemi Pátryárchámi pod poſtuſzeństwem ítolice Rzymſkiey/ y Papieżá iáko zá głowę íwoię wyznáwáli *SkarJedn* 161; Bog íam przez Piotrá S. w Rzymie Papieżá ófadził *SkarJedn* 207, A3, A*, 57, 60 [2 r.], 118 (138); Papiełz około potocznych rzeczy omylić íię może/ ále około wiáry nigdy. *SkarŻyw* 213 marg; Ná on czás koſciół Boży wielkim roſterkiem przełożonych był náwiedzony y pokarány, bo przeciw Papieżowi w Rzymie/ drugi íię w Awinionie w Fráncyey tákiemże Papieżem być odzywał *SkarŻyw* 309, 89 [3 r.], 90 marg, 164 [2 r.], 166 [6 r.], 212 [4 r.] (96); *StryjKron* 41, 135 [2 r.], 290, 340, 370 (24); Niech w to weyrzy Papiełz, íż nie on áni koſciół iego iest filarem Zborowym, ále Ewánielium. *CzechEp* 129 marg; íż Papieżá żadna zwierzchność ziemſka/ áni rozwiézác áni zwiézác może/ iáko Bogá iákie⁸⁰. *CzechEp* 334; otoż Papiełz przyznawa zwierzchność ſwiecká Cefárzowi/ Krolom y ínfzym przełożony^m ná mieyfcách ich: y íam im potwierdzenie ábo błogóſławieńſtwo ná te ítany dawa. *CzechEp* 364, 14 [2 r.], 22, 23 [2 r.], 29, 36 (127); bo iáko oni Cefárzowie Rzymſcy/ mieli około ſiebie fenat Rzymſki/ [...] Táki y Papiełz ma około ſiebie Kárdynały *NiemObr* 160, 36, 48 [3 r.], 54, 58 [2 r.], 59 (93); *ReszPrz* 63; *ReszHoz* 133; ktorá [ewangelię] przez íucceſſyá 233. Papiełzow/ iákoby z ręki w rękę/ áż do dżifiefłzego *Greg: XIII*, podaná wzięli *ReszList* 189, 167, 172; *BielSen* 6 marg; íełt nád Krolom wyłzy wrząd Papiełz ktory Arcybſkupá nie odſtąpi. *GórnRozm* C2v; *KochProp* 9; *KochWr* 26; *ActReg* 3v, 8 [3 r.], 22, 23, 73, 114 [2 r.], 142; *Phil* O4; *OrzJan* 118, 119; *LatHar* 181 marg, 513; O co íię czáłow náłzych iuż kilká Papiełzow ítárało/ ábyłmy pímo ſ. od tych wízytkich przyład y omyłek oczýſcione mieli *WujNT przedm* 5, s. 3, 50 marg, 51, 470, 716 (15); *SarnStat* 105, 174 [3 r.], 1275; *PowodPr* 55; *SkarKaz* 417b, 607b.

papiełz czyj [w tym z pozycji innowierców: *swoj* (27), *wasz* (5), *jego*, *ich* (4), *twoj* (1); z pozycji katolików: *nasz* (3)] (40): Tá [głowa Koſcióła] yełt pan Kriſtus/ [...] ále nye twoy Papełz *KromRozm III* L8v; *KrowObr* 236; *RejWiz* 161; nie pierwey nań wálz Papiełz Koronę włożył/ áż mu tho Kroi poprzyſiągł. *OrzRozm* F3v, F4; *WujJudConf* 11v; *CzechRozm* 187; w Perużu ieden Kárdynał záwołał: Papiełz náłz íełt Piotr z Muronu *SkarŻyw* 472; *CzechEp* 107, 324, 337 [2 r.], 345, 346 (9); tedy ich [papiełzników] Papiełz tylko we Włóſzech władzá mieć ma *NiemObr* 56, 15, 27, 30, 37, 57 (21); *LatHar* 95, 179.

W połączeniu z imieniem i niekiedy z numerem kolejnym imienia lub przydomkiem [w tym: imię + papież (626), imię + numer + papież (277), papież + imię (145), papież + imię + numer (69), numer + imię + papież (47), imię + papież + numer (30), papież + numer + imię (3), numer + papież + imię (1); ... (tym) imieniem (wezwany) papież (30), tegoż imienia papież (1)] (1198): BierRaj 21v; PowUrb +, +3; bo od papyeza Sixtuła ty odpuły temu szwyātu [!] fą dany PatKaz I 3, 13, 16; MiechGlab **, **2v, 17, 18, 27 (9); SeklWyzn a4; KromRozm I I3, I4v, N2v; KromRozm II q2v, x3; Hyeronim S. [...] do Dámázá papyezá ták piśse KromRozm III O3, F5, I7, Nv, Ov, O2v (33); przełto piąthy Grzegorz Pápież [...] nayprzednieyŝe Biłkupy [...] Książęty vtzynił náprzednieyŝzymi KrowObr 34v; Czythamy o Grzegorzu Papiezu thym imieniem pierwŝym/ iż do Serenufá Málsylinŝkiego Biłkupá frodze piśał KrowObr 117v; Niebieŝka Reguła we Włofzech/ od niebieŝkiego piątego álbo Celeŝtynufá Papiezá wezwaná náłtála KrowObr 136, 8, 14 [2 r.], 17 [2 r.], 21v, 24 [2 r.] (205); Goski A4v, A6v, A7v, A8 [2 r.], A9, A10, A11v; OrzRozm D2v [2 r.]; SYxtus Papiež tego imienia trzeći/ był ná łtolcu po Celeŝtynufie ośm lat. BielKron 160; Ian ośmy Papiež niewiałtą będąc/ łpráwowála dwie lecie y pięć mieŝięcy łtolec Papiełki. BielKron 171v, 139, 144v, 145v, 146, 148 [2 r.] (486); OrzQuin F4; RejAp 77, 113 [2 r.], Ee4; GórnDworz O4v, O5; HistRzym [39] [3 r.], 125, 134v; RejPos 189v; RejPosWiecz² 95v; Tedyć powiađam/ iż przed Dźiewiaćią łet lat/ Grzegórz ŝwięty Papięž rzeczóny Wielki/ od wielkieu náuki y ŝwięthobliwoŝci/ ten w Rzymie odpuły w koŝcielęch rozdawał BiałKat 173v, 123v; KuczbKat 150 [2 r.], 185, 230 marg; BielSpr 59; Ale dźiŝ w tych rozmaitych błędziech/ trzebá dołtátecznieyŝzego Wyznánia/ iákie nam Conciliu^m Trydentłkie/ y PIVS IIII Papiež namiełtnik Dámáłow opiał WujJud 24v; A przed tym iełŝcze/ Alexánder pirwŝy Papiež dozwała Káplánowi/ iełliby była tego potrzebá/ dwie Młze mieć [...]. Táke Teleŝphorus Papiež/ ktory był wtóry po Alexádrze/ vłtáwił/ áby w Boże národzenie trzy Młze Kápláni miewáli. WujJud 226, 20v, 24v [3 r.], 117v, 126v [2 r.], 167v (19); WujJudConf 185v; ModrzBaz 21v, 139; Leo dziewiáty Papiež tego imienia [...] nápiśał [...] do Akrydaná Bułgárlkiego Biłkupá wielki łift SkarJedn 244, A4, A8, A8v, [A*2]v, 104 (114); Oczko 30; Zywoł S. Leoná wielkiego Papiezá wźięty z żywołow Biłkupow Rzymłkich SkarŻyw 316, 89, 90, 100, 165, 166 (61); Bonifaciuŝ ośmy Papiež według zwyczáiu y Ceremoniy Zydowłkich iubileuŝ álbo miłóŝciwe Láto naprzod vłtáwił obchodźić. StryjKron 375; A trzy Papiežowie Ian 23. Grzegorz y Benedict/ z Stolcow Papiełkich ná ktore ŝię vpornie wdzieráli/ byli zrzuceni StryjKron 457, 100, 295, 340, 456, 617, 637; CzechEp 42, 44 [2 r.], 48 [2 r.], 63, 76 (19); ofobliwie ŝwiadczy o Papiełkiey pokorze/ oná źáłofna Hiłtorya czwartego Henryká Cełárzá/ ktore^{ŝo} Papiež Grzegorz 7. wyzuł z Cełárltwá NiemObr 167, 53, 61, 62 [2 r.], 63 [2 r.] (22); ReszPrz 29, 30; ReszHoz 133, 134, 135; PaprUp L2; OrzJan 119, 130; A tenći to iełł Wianek Páńłki/ ktory Leo dzieŝiáty (á po nim Grzegorz trzynałty) Papiež potwierdźił LatHar 551, +7, [++] [2 r.], [++2], [++2]v [6 r.], [++3] [4 r.] (57); WujNT przedm 3, 9, s. 8, 16, 51 (11); SarnStat 154, 196 [2 r.], 217, 1086, 1106, 1107; PowodPr 31, 57; Iedennałty [wiek] miał cudá Papiezá Grzegorzá ŝiodmego SkarKaz 419a, 419a; SkarKazSej 702a, 706b. Cf W połączeniu z liczebnikiem porzádkowym; »za papieža«.

W połączeniu z liczebnikiem porzádkowym okreŝlajácy m kolejnoŝć na papiestwie [zawsze z imieniem] (26): tzałfu Honoryułfá pierwŝego/ Papiezá ŝiedmdzieŝiátego/ było Concylium w Toletanie tzwarte

KrowObr 233v, 195, 196v [4 r.], 197 [3 r.], 197v, 230 [2 r.] (19); zá Papieżá Ianá czwartego w rzedzie fiedmdziełthy czwarty Lech á Czech [...] wezbráli fie z łwym ludem ku zachodnym kráinam *BielKron* 317v; *RejAp* 109v; *WujJud* 154v, 159v [2 r.]; Bo ták mowi S: Alexánder Pápież piąty od Piotrá S. *SkarJedn* 317; *LatHar* 124.

W połączeniu z dodatkowym określeniem (zwykle w formie orzecznika lub przydawki orzekającej) będącym utartym tytułem lub określeniem rodzaju pełnionej przez papieża funkcji (150): yako papyełz rzeczon łluga nad łlugamy *PatKaz III* 140; *SeklWyzn* Av; *KromRozm I* E3v, G4v; Nabłogolláwyenłlfemu pánu/ y ápołtołłkim dołtoyeńłftwem podwyłłłfonemu/ łwyętemu oycowi oycow/ Dámázowi papyeżowi/ á nawyłłłfemu włłfeh biskupow biskupowi/ Steffan Arcybiskup zboru Murzynłkyego *KromRozm III* P3v; A iż on/ papyeżem będąc/ yełt Pyotrem á gruntem łlupow kołcyelnych/ to yełt biskupow/ á kłyążęcyem/ miłtrzem/ y głową włłfeh *KromRozm III* P5; Też wyrzekamy/ álbo vchwalamy iż łwyęta łtołicá ápołtołłka/ á biskup Rzymłki/ álbo papież przełožeńłtwo ma nád włłyłłtkim łwyátem *KromRozm III* Qv, Mv, M2, N3 [2 r.], N5 marg, N6 (19); NAzywałz theż iełstze Papieżá w twoich księgach Wikáryim Kryłtułowym/ to iełt Namiełłthnikiem. *KrowObr* 9v; I może iuż kożdy łtád obátycz/ iż Papież nieiełt/ iáko ty powiedáłz/ áni Kryłtułow Wikárij/ áni Bog tego łwiatá/ áni Głową kołłciólá krzełłcijáńłkiego/ áni opoká/ ná ktoreyby Kryłtus zbudowál kołłciól łwoy łwyęty/ áni tełz nawyłłłzy przełožony *KrowObr* 42, 9v [2 r.], 9v źp, 10v, 11, 11v (36); *OrzList* h2v; *OrzRozm C*, F3 [2 r.], F3v, T3v; *BielKron* 194v; *Mącz* 212a; *RejPos* 301; *KuczbKat* 75 marg; *WujJud* 73v, 117, 123 [2 r.], 125 marg, 158 [2 r.], Mm8v; *WujJudConf* 123, 125; Przełłogolláwionego tełz oycá oycow/ y nawyzłłzego Błłłkupa [!] Rzymu łtárego Papieżá/ przyznawam być Pána náłzego Iezułá Chryłtułá namiełłthnikiem. *SkarJedn* 294, A8, 82, 105, 116, 122 (31); *SkarŻyw* 88 marg, 394, 599; *CzechEp* 230, 326 [2 r.], 328 [2 r.], 330 [3 r.], 331 (15); *NiemObr* 165; *ReszPrz* 103; *ReszList* 151; *LatHar* 177 marg; *WujNT* 3, 60, 288, 412, 460 (12); żadnégo innégo po naiwyszým Biskupie Oycu Papiežu/ [...] zá náłzę głowę/ y Pána zwiérzchniégo niebęđziemy wyznáwác *SarnStat* 1094, 1086, 1097, 1104, 1106, 1107.

W połączeniu z określeniami zwykle pejoratywnymi nadawanymi przez przeciwników papieża i Kościoła rzymskokatolickiego (137): *SeklKat* P; A iż papyeż yełt zwodźcá/ bálwan/ łlugá dyabelłki/ Ancykryłt/ człowyek grzechu/ łyn zátrácenya *KromRozm I* G4, A4v; A gdyłz tedy łam Kryłtus Syn Boży/ iełt głową kołłciólá Świętego krzełłcijáńłkiego/ tedyć Papież kołłciólá Sátáńłkiego/ nieprzyiáciel y przeciwnik Syná Bożego *KrowObr* 13; iż Papież niedopierko teras/ ále zdawnych tzałow/ zołtál w kołłcióle łwyęty/ nietylko iáwným bálwochwálcá/ ále tełz oným łłaloným pałterzem / to iełt/ Antykryłtem *KrowObr* 33v, A3v, Cv, C4, 2, 7v (65); *OrzRozm* F3; *BielKron* 223v, 226v, 227, 429v; *GrzegRóżn* Iv; *OrzQuin* Kv [2 r.], K2; A thu iuż podobno Apołtoł przythoczy ná plác ołtátniego á náłzkodliwłżego Herethiká ná ziemi/ to iełt Papieżá *RejAp* 75v; *WujJud* 7v [2 r.], Ll3; *CzechRozm* 81v, 255; Lecż Bog nie dopułłzcża/ wyniłłzcżác przez walkę heretykow ále Papież drugi Bog ziemski wyniłłzcżyc ie všiłłue *CzechEp* 39; To iedná y wielká niezbożność/ ktora łwiadczy o Papiežu/ iż iełt nic dobrego: iełt łyn zátrácenia: Chryłtułow iełt przeciwnik: iełt Antychryłt *CzechEp* 387, 14, 42, 88, 90, 323 (42); *NiemObr* 163, 173; *ReszList* 143; *WujNT* 716 [3 r.], 869 [3 r.], 870, Xxxxxv, Aaaaaa3v.

W *połączeniach szeregowych* (26): Tegoć by iye żadnemu prawemu krześciyáninowi cyerpyeć nyegodźiło/ by náwyęcey papyeż ze wfiýtkimi Kárdynały/ Biskupy/ y conciliámi przykázowali. *KromRozm I* Pv, B2, D, D3, E, P; *KromRozm III* N5; *Diar* 45; Tákowey wiáry nierozdáie/ áni Papieřz/ áni Biskup/ áni žádný Doktor/ iedno tylko íam Duch Święty *KrowObr* 55v; ále dzień zá dzień odkládáią/ Koncylia/ Krolow/ Cefářzow/ Pánow/ Papieřzá/ y Biskupow tzekáią. *KrowObr* 186v, 18, 23v, 75v; o kthorą krzywdę mam ía z Biskupem práwo/ mam Arcybiskupá/ mam Papieřzá/ mam też Concilium/ ná koniec mam Krolá Páná íwego zwierzchnego *OrzList* f3, d3v, e3, h2; áby thák wolno mowić vbogim iako bogátim/ to íeřt/ tak Plebanom/ Wikáriom/ Kánonikom/ íako Papieřzowi/ Kárdynałom/ Arcybiskupom/ Biskupom/ Infułatom/ Opátom/ y innym przełożonym. *BielKron* 235, 196, 200; *GórnDworz* Dd8v; *CzechEp* 123; *WujNT* 860; *SarnStat* 1070, 1089, 1099.

W *porównaniu* (1): W Cárogradzie tymże ípołobem/ wíchodne kořcioły chcąc z íwemi zbor czynić bez Papieřzá/ íako owce bez páłterzá/ w błędy przyřzli *SkarJedn* 145.

W *wyjařnieniach alegorii biblijnej* (2): *RejAp* 115; Rog máły, íest niewiářtá ná bestyey íiedzácá, to íest, Papieřz ná stolicy Cefárskiej. *CzechEp* 380 marg.

W *charakterystycznych połączeniach*: papieřz chytry, niegodny, niespokojny, nieuczony, nieumowny, okrutny, pořledni, przebłogóřlawiony, przewrotny, pyszny, stary (starszy) (3), lepiej uczony; papieřz świętego żywota (4); chytróř papieřza, dekret(ały) (4), elekcyja, jurysdykcyja, klátwá, nauka (14), niezbořnořć (2), panowanie (3), pokora (6), potwierdzenie, prorocctwo (2), przełożeńřtvo, przysięga (2), (zbytek i) pycha (17), rozkazanie (3), stolec (2), uchwała, ustawa (9), władza, zdrada, złořć (2), zwierzchnořć (5); do papieřza apellować, uciec się; od papieřza być w klátwie, odszczepić się; od papieřza koronowan(y) (14), obrany, okrzczon(y) (4), pomazan (4), pořwięcony, potępion, potwi(e)rdzon(y) (4), sądzon, ustawiony, wyklęty; prořić [czego] u papieřza; poddać się papieřzowi; powstać przeciw papieřzowi; podawać papieřza, potwierdzać (4), prořić (3), wybierać (obierać, obrany, wybran(y), wybieranie, obieranie) papieřzem (27); skarżyć się przed papieřzem; walczyć z papieřzem; papieřz błędził (zbłędzi) (2), (wy)klął (zaklął, klnie, wyklinał, podał klátwę) (16), koronował (3), mordował, okrzcił, osądził (sądzić ma) (2), panował, pomazał (3), postanowił (postanawiał) (4), pořwięcił, potwierdził (15), może rozgrzeszyć, rozkazał (rozkaże) (9), uchwalił (2), uczynił dekret, udziałał okrucieńřtvo, upominał, ustawił (16), wybrał.

Wyrażenia: »ksiądz papieřz« [z pozycji innowierców] (2): *CzechEp* 424; Lecź nie podobáła íię tá ízkoła księdzu Papieřzowi/ wćiekł íię do trzećiego Fryderyká Cefářzá/ ktory mu tego potęźnie pomagał/ áby íię ná íwey ítolicy ořiedzić mogł. *NiemObr* 176.

»papieřz ná(j)wyřszy« [szyk 1:1] (2): *KrowObr* 22; powieđa/ íź wedle pořtánowienia cźterech Synodow/ naywyřłzy ítárego Rzymu Papieřz/ pierwfzym íeřt nád wřzytkimi káplany. *SkarJedn* 147.

»ociec (řwięty a. nářwiętzszy, a. najwyřszy) papieřz« = *sanctus pater papa* *JanStat* (34): Bo y oczycz swianthy Papyeřch poddawanye Byłřzkvpřtw, y ynnych beneficy ízobye przywłařczył. *MetrKor* 31/620v; *ComCrac* 14v; Przymufzano mię [...] Abych przyřięgał że więćźłza mocz íeřt vniuerřalis Ecclesiae/ to íeřt nářwiętzřego oicza papieřza [...] níř píma řwiętego *SeklWyzn* Av, a2; *RejKup* 12; á w tym Lodwig krol vmářł/ w oycá Papieřzá rádořć wřtápiła *BielKron* 189v, 156, 183, 299v [2 r.], 304 (19); *NiemObr* 176; *ReszHoz* 128; *ActReg* 69; *OrzJan* 130; Biskupřtvo Chelmieńfkie do Kořcioła

Gnieźnieńkięgo má fie wrócić [...] zá ľáfką y mocą Naiwysźęgo Oycá Papieźá *SarnStat* 1096, 174, 179, 192, 1094, 1106.

»podrzucony, fałszywy, mniemany papieź« = *papieź wybrany w opozycji do papieźa panującego w Rzymie* [szyk 6:3] (7:1:1): [papieź *Paschalis*] zebrał woýłko przeciw Gilbertowi podrzuconemu Papieźowi *BielKron* 177v, 176v *marg*, 177 *marg*, 177v, 180v, 182, 187v *marg*; W odźzczepieńftwie onym zá Piotrá Leoná/ ktory fię fałszywym Papieźem czynił y Innocencyuľzowi fię práwemu íprzećiwil: ták fię záchował/ íłz [...] *SkarŻyw* 292, 309.

»powszechny papieź« (1): Támże byli od Papieźá prezydentámi Theodorus y Georgius káplani y Ian Diakon/ ktorzy fię ná pierwźym mieýfcu ták podpíali: Namieśtnicy Agatoná przenachwalebnieýfzego y uniwerśalűkiego ábo powźzechnego Papieźá miáľtá Rzymu. *SkarJedn* 119.

»papieź rzymski, (miasta) Rzymu, w Rzymie (panujący)« [szyk 216:36] (244:5:3): *MiechGlab* 18, 57; *KromRozm III* P3, P4v; *Diar* 45; A wźáko[íłz] potym oľmy Bonifácyus Papieź w Rzymie vbrał fie w koronę *KrowObr* 27v; była tákieź wielka niezgodá/ miedzy trzećim Bonifácyusem Papieźem Rzyműkim/ á miedzy Pátryárchą Konśtántynopolűkim *KrowObr* 29v, *kt*, B3v, Cv [2 r.], C4, 2 (80); Zá mnie w Polűcze káźdy vrząd/ áľbo od Krolá Polűkiego/ áľbo Rzyműkiego Pápieźá fzedł *OrzList* hv, h2; *OrzRozm* C, D2v, F3 [2 r.], F3v, T3v; Awenion miáľto nád rzeką Rodanem záľiadł. W tym mieście Ńtolec Rzyműkich Papieźow był przed tym/ bo Ian Papieź Rzyműki dwudziefty wtory/ dwor tám Ńwoy z Rzymá był przenioľł. *BielKron* 281, 145v, 166, 190 [2 r.], 193, 196, 196v; *OrzQuin* K, K2v [4 r.]; *RejAp* 196v; *WujJud* 117, 194; *WujJudConf* 125, 141v, 170v; Bo to podobno wiefz/ ktorymi fortelmi Papieźe Rzyműcy zwierzchności tey doľtáli *CzechRozm* 169, 6v, 70v, 73 [2 r.], 81, 81v [2 r.], 255; Dla tegoľz nie ochotnie [biskupi *Carogrodu zwanego nowym Rzymem*] Pápieźowi Ńtárego Rzymu [...] poľtuľzeńńtwá czynili *SkarJedn* 174, 118, 119, 139, 147, 172 (12); *SkarŻyw* 309, 392; *StryjKron* 100, 295; íż to w Hiűtoryách widzę że íztukámi czártowűkimi przez czárnokűięstwo Papieźe Rzyműcy Ńtolice tey doľtawáli. *CzechEp* 423, *4v, 9, 13, 14 [2 r.], 16 (54); Przyidźie mi iuź porządnie mowić/ o wáľdzy y zwierzchności Papieźá Rzyműkie⁸⁰/ ktorego pochlebnicy/ ná Ńtolicy Piotrowey ľádzáia. *NiemObr* 48, 20, 24, 38, 41, 48 (50); *ReszPrz* 29; *ReszList* 143; *OrzJan* 119; *WujNT* 51, 60, 288, 525, 716; *PowodPr* 31.

»papieź dobrze, źle sprawiony« = *papieź wybrany prawomocalbo nieprawomocnie* (1:1): Cefarz Lodwig ápellował od iego klátwy od Papieźá źle ípráwionego/ do Papieźá dobrze ípráwionego. *BielKron* 186.

»święty (na(j)świętszy) papieź« = *tytuł papieźa lub określenie jego cechy osobistej; sanctissimus papa* *JanStat* [szyk 17:4] (21): *PatKaz III* 140; *SekľWyzn* Av, a2; A to ten Ńwyęty papyęź yáľnye wypíľuye Pyotrowę wáľdzą y zwierzchność nád wűsem koľcyoľem *KromRozm III* N6, P3; *BielKron* 152, 184; *OrzQuin* F4; áľe dáľko przedtym naświęťzy y przebľogofűawiony Papieź Mikoľay [...] z Synodu to poľtánowił/ áby [...] *SkarJedn* 222, 219, 220, 221, 387, 390; *Oczko* 30; Przetoź naprzod Ńwięći Papieźowie męćzennicy/ poľtáwili piľárze Diakony/ áby nietyľo Ńmierć áľe dzieie [...] onych Ńwiętych [...] pilnie Ńpiľowác vmieli *SkarŻyw* A5v, 248, 319; *NiemObr* 60; przed naiwysźym Biűkupem pánem náľzym naiświęťzym Papieźem/ bęďziemy zeznawác [...] przerzeczoné ziednoczenié/ przymięrze y pokóy *SarnStat* 1104; *SkarKazSej* 702a.

Szeregi: »papież, (i, a(l)bo) biskup; papież z biskupy« = *papa vel pontifex* *Modrz* [szyk 10:3] (11;2): *KromRozm III* P8v; *GroicPorz* a2; *KrowObr* A3v, B3v; *OrzList* b3; [*papież Hilariusz*] *Vítawil* też aby żądny Biskup albo Papież po łobie żadnych potomkow ná łwe mieyscá nie wybieráli. *BielKron* 161; *OrzQuin* G; Abowiem nietylko lepiej Biskup albo Papież wielkie rzeczy rozeznác/ oładzić/ y opátrzyć może [...] *WujJud* 86; *ModrzBaz* 121v; *SkarJedn* 175; *Calep* 821a; *LatHar* 625, Aaa5. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 14 r.*]

»papież i duchowni (a. duchowieństwo)« (2): Lecż ći obrotni wężowie/ gdy co złego o Papieżu y duchowieństwie mowić chcą/ wnetże do kronik y Hiłtorykow bieją *SkarJedn* 85; ták y dzisieyŝy [*heretycy*] niezliczone potwarzy ná Papieża y duchowne kładą. *SkarŻyw* 493.

»papież i kapłani; papież z kapłany« (1;1): Theŝz papyeŝz y kapłany telko na tym łzwyeczye mayą mocz *PatKaz III* 140; *KrowObr* 181v.

»(tak) papież (jako) i (albo) kardynał(owie); papież (i) z kardynały« (6;4): A iefczez ta pani dworna Tak zuphale iefł vporna. Niedba Czo kołczyol wítawyl Albo ocziec łwiety łprawyl. Papież/ albo Kardynały *RejKup* 12; *KromRozm I* D3; *KrowObr* 21v, 241; Potym [*cesarz Henryk IV*] przyciągnął do Włoch/ tám kościoły popalił y wybrał/ Papieża y s Kárdynały poimał *BielKron* 180v, 193, 204v, 230v, 257, 370v. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 4 r.*]

»papież z katoliką« [z *pozycji innowierców*] (1): dali Pan Bog z tego proroká pokażę/ iż Papieżowi Rzymłkiemu z iego Kátholiką wŝytko to/ á nie nam łłuży *CzechEp* 364.

»papież i katolicy« [szyk 1:1] (2): *WujJud* 24v; tedy m ia też y w łtárych Kátholikow y Papieżow piłmá wględác muŝiał *CzechEp* 128. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»papież i (a, albo) (rzymski, a. łaciński, a. powszechny) kościół (jego)« [szyk 5:3] (8): *KromRozm III* O8v; *KrowObr* 128; *BielKron* 196; Słufźnie łie náłzy Prełáci Powłzechnego Kościołá/ y Papieżá Rzymłkiego widomey głowy iego ná łwiećie trzymáią *WujJud* 117; obacz káždy/ iako Papieżowie/ y ten S. Łácińłki Kościół był zówždy zgody/ y iedności Chryłtułowej przyáicielem y fundownikiem *SkarJedn* 329, 256; *SkarŻyw* 520; *CzechEp* 171. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»papież albo krol« (1): A też Mołkiewłki Kniáz nie ma łie zá podleŝyżego od Papieżá albo Krolá ktorego *BielKron* 429v. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 6 r.*]

»papież i księža; papież (i) z księżą« (6;3): *MurzHist* T2v; Papieŝz y księżá ná kożdą niedzielę ták tzáruiie Wodę. *KrowObr* 71v, 72 marg, 189 marg, 234v, Rr4v, Tt3 [2 r.]; Ludwig łyn iego/ iefczcze znáczniey zwierzchności łwoiey/ nád Papieżem/ y nád wŝytką Xiężą wżywał *NiemObr* 62. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 6 r.*]

»papież, (i) męczennik« [szyk 30:3] (33): Nyedbáiąc ná to Viktor papyeŝz y męczennik S. rołpifał po włłfem krzełciyańłtwy/ przykázuyąc biskupom/ aby łye ná połtronne Concilia we włłfeh páńłtwách zebráli *KromRozm III* P6v; *KuczbKat* 185; *WujJud* 159v; O iáko wielkie było łerce w miłości Chryłtułowej onych męczennikow Papieżow/ ktorzy z náuką gárdło zaráz ná plác niełłi *SkarJedn* 394, 94, 124; *SkarŻyw* A5v, 602; *LatHar* [++] [2 r.], [++2]v [3 r.], [++3] [4 r.], [++3]v, [++4] [2 r.] (24); *WujNT* 288.

»papież, (i) mniszy (i mniszki)« [z *pozycji innowierców*] [szyk 11:1] (12): Iż Papieŝz y Mniłŝy Bibliją s fáłłzowáli *KrowObr* 151; W wtorym Płáłmie Papieŝz y Mniłŝy Syná Bożego z máiełtatu iego

włańnego zepchnęli *KrowObr* 152, 151 [2 r.], 151v [2 r.], 151v *żp*, 155v, 156 *marg* (12). [*Ponadto w połączeniach szeregowych 7 r.*]

»papież i naśladowcy; papież (i) z naśladowcami« [z *pozycji innowierców*] (1;2): *BielKron* 216, 224v; bez pochyby Papieża Rzymkiego y z iego náśladowcami twierdzimy być [...] prawdziwym Antychrystem *CzechEp* 344.

»papież (i) z (swoją a. jego) ordą; papież i jego (h)orda« [z *pozycji innowierców*] (10;3): Papież y ze wżyftką ordą swoią/ áni prácuie w fłowie/ áni w náuce Bożey prawdziwey/ áni o dużach wiernych tzuie. *KrowObr* B4; Papież y iego horda fromoći Pánnę máryą *KrowObr* 155v *marg*, A3v, C4, 181v, 187, 192 *marg* [2 r.] (12); *CzechEp* 344.

»papieżnicy i z papieżem« [z *pozycji innowierców*] (1): Papieżnicy y z swoim miłym Papieżem/ nie máią fkutecznie żadne⁸⁰ przez się włańnie będącego syná y ducha *CzechEp* 222.

»(nie, ani) Piotr i (ani, a(l)bo) papież« (8): iż przes opokę nie Piotrá/ áni Papieża rozumieią/ iedno tylko fámego Pána Iezu Krytá. *KrowObr* 14v; A iż tefz powieðał że Pan Kryftus Piotrowi y Papieżowi obiecał przełożensthwo wżyftkich Kościołow krześciánfkich *KrowObr* 19, 13v, 14v, 15, 19 [2 r.]; *SkarKazSej* 691a.

»papież i Rzym« (2): gdy Longobárdowie zwielkimi woýfki Papieża y Rzym obiegli *SkarJedn* 199, 174. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»(ani) papież i (ani) słudzy jego; papież i z sługami swoimi« [z *pozycji innowierców*] (17;2): A iż to iefth omylna/ fálfzywa/ y zdradliwa náuka Papieża Rzymkiego/ y wżyftkich was flug iego/ iáwnnie fie to okázuie s písmá Świętego. *KrowObr* 54; Aleć my wolemy [...] być Heretykami/ á niífli s Papieżem Rzymkim Antykryftufem/ y fwami iego flugami/ y z wáżym kościołem nowym być v was wiernymi. *KrowObr* 206, 2, 2v, 6, 48v, 52v (19).

»papież i stolica rzymska (a. apostolska)« [*szyk 3:1*] (4): *KromRozm III* O4; bo Biłkupi nie od Krolá/ áni od Seymu Piotrkowfkiego/ ále od Papieża/ y od Stolice Apoftolfkiey Iurisdictionią fwą máią *OrzRozm* I4v; *SkarŻyw* 319; *ReszHoz* 138.

»papież, (i) wyznawca« (9): (*nagł*) O S. Sylwełtrze Papieżu y Wyznawcy. (–) DAy nam to wżzechmogący BOże/ áby godny wczczenia dzień świętego Sylwełtrá wyznawce twego y Biłkupá/ nabożeńftwa nam przyczynił y zbáwienia. *LatHar* 454, [++2]v [3 r.], [++3]v, [++4], ++5v, ++6v [2 r.].

Wyrażenia przyimkowe: »za [którego] papieża« [*w tym: z imieniem (28)*] (30): *PatKaz II* 78; *KromRozm III* P2v; Powiedz mi iáko dawno tho Koncylium Florenckie było? [...] á zá kthoregołz Papieża? *KrowObr* 18, 30 [2 r.], 133v, 231v; *BielKron* 155v, 163v, 167v, 194v, 201, 393; *WujJud* 24; *ModrzBaz* 139v; zá Papieża Adryaná pierwżego y Táráfego Cárogrockiego Pátryárchy/ kościół Grecki ziednoczył się z Rzymkim *SkarJedn* 171; około roku 1273 zá Grzegorzá dzieiętego Papieża/ był wielki Zbor oycow S. w Lugdunie *SkarJedn* 262, A*, [A*2]v [4 r.], 194, 232, 241 (13); *StryjKron* 275, 416.

»za papieżow« (2): *KrowObr* 186; ták zá Papieżow Rzymfkich/ Rzym będąc nápełniony bálwochwálftwem/ y zabobony rozmaítymi/ wypułcza fwoy iad/ ná wżytek świat. *NiemObr* 159.

»pod papieżem« = *pod władzą, zwierzchnością papieża; w kościele rzymskokatolickim* (7): Nád to powyádam/ iż pod papyeżem prawdziwe krześciyańftwo *KromRozm I 14, E3v [2 r.]; OrzRozm F3 marg*; vpominał ie [*Czechów*] Luter przez lift/ áby tego nieczynili/ chcąc zmałego błędu wynidź/ by niewpádli więtfzy [!]/ ktorego dofyć pod Papieżem *BielKron 198; CzechEp 379, 407*.

Przen (56) : KrowObr 118; PAllás ná Iednorofcu/ zá tarczą fie kriye/ [...] Pállás bogini wftydu/ Iednorozec tákieź/ Lecź Kupido wźzetcźny/ to zły ná nie Papież. RejZwierz 114.

W polóczeniuach szeregowych (2): RejKup Qv; Bo rozumiey iż żywot twoy iuź tobye ieft wźytkim fwiátem twoim/ iuź ty łobie łtoifz zá krolá/ zá bífkupá/ zá papieža/ á zá káždy nawyřłzy łtan łwiáta tego. RejPos 167.

a) Mający uprawnienia papieża (3) : *WujJud 86 marg, Mm3; Przetofz łamo Křiążę wielkie/ ieft duchownych łędzia y Papieżem: łam ie karze y gubi. SkarJedn 378.*

b) Duchowieństwo katolickie, Kościół katolicki (49) : *Wodę Papieřz wymyřł ku poháńbieniu krztu łwiętego. KrowObr 71 marg; (nagł) Papieřz łwięci Złoto Mirrhę y Kadzidło. (-) Dzień iáko wy zowiecie trzech Krolow/ nie mnieifze teř bluznierftwo okázuiecie/ kiedy Złoto/ Mirrhę y kádzidło tzáruiecie KrowObr 96; Powiedá Papieřz iz Zołtarz lepszy Páunny Máryey ániłli Dawidá Proroká Bozego. KrowObr 156v marg, 66v, 67v [2 r.], 70v, 77, 79 (34); O rołpierániu łię náłzym z Papieżem CzechEp 326 marg, 14 [2 r.], 29 marg, 45 marg, 157.*

Wyrażenie: »papież rzymski« (9): Náprzećiwko náuce fáłřzywey/ y wierze nowe/ ktorey vtzy w kořcielech łwoich Papieřz Rzymłki KrowObr D, 42v, 51 [2 r.], 52, 69v, 78 (9).

c) [Król angielski jako twórca i zwierzchnik Kościoła anglikańskiego; iron.:

Szereg: »papież i papieřyca«: Anglia téź iáko łmierdzi onemi łmrody Henriká/ Papieřá Anglickiego/ y dźiřieyřłzy Papieřyce Anglickiego. ŁaszczRecepta 15.]

d) [Szczególnie poważany przez współwyznawców pisarz innowierczy; iron.: *Puł kołá zás odedrzi wielkich/ Nowokrcźeńcy Zásiedli co przednieyřzy/ y ich adherenci: [...] Naprzod Zytno Mikołay/ Miłtrz łtáry Krákwłki/ Podle niego Czechowic Papieř Nurzałwłki [= nowochrcźeński]. ŁaszczPogrom 5; WilkowPrzycz 33 [2 r.].]*

2. Przeniesienie nazwy na określenie zwierzchników innych wyznań i religii (6) :

a. O zwierzchniku Kościołów wschodnich (4) : *KrowObr 6v; [Wasil, car moskiewski] práwym Papieżem powiáda być Patryárchę Konřtántyopolłkiego BielKron 429v.*

Wyrażenie: »papież wszystkich kořciołow krzećijańskich«: Ian Konřtántyopolłki vtzynił Koncylium/ ná ktorym łię kazał zwác naprzednieyřzym/ y náiwyřłzym Pátryarchá/ to ieft/ Papieżem wźyřłthkich kořciołow krzećijańskich. KrowObr 29.

Szereg: »patryarcha albo papież« (1): co ná przećiwko temu Grzegorz Rzymłki bífkup piłał/ mozeř przetytać liřth iego trzydzieřthny y wtory [...]. I záłię liřt trzydzieřthny y ořmy/ ktory piłał do tego Ianá Konřtántyopolłkiego Pátryarchy álbo Papieřá. KrowObr 29.

b. O zwierzchniku Kościoła ormiańskiego (1) : *Katolik papieř Armenłki. MiechGlab **v.*

c. O najwyřszym kapłanie w kulcie pogańskim Prusów i Litów (1) : *Tenże Duzburch piłze/ iřz ten Triwe álbo Kriwe Papieř Prułki y Litewłki Pogáńłki/ miał wiadomoř wźyřtkich rzeczy z Diabelłkiego łnař przepowiadánia StryjKron 155.*

3. n-pers (2) :

Zestawienie (2): yakom ya nyeochromyl konya Szywego yablkobythego slachathnemv yakubovy papyezovy Sbrzumyna *ZapWar 1527 nr 2306, 1513 nr 2146.*

Cf 1. PAPA

LWil